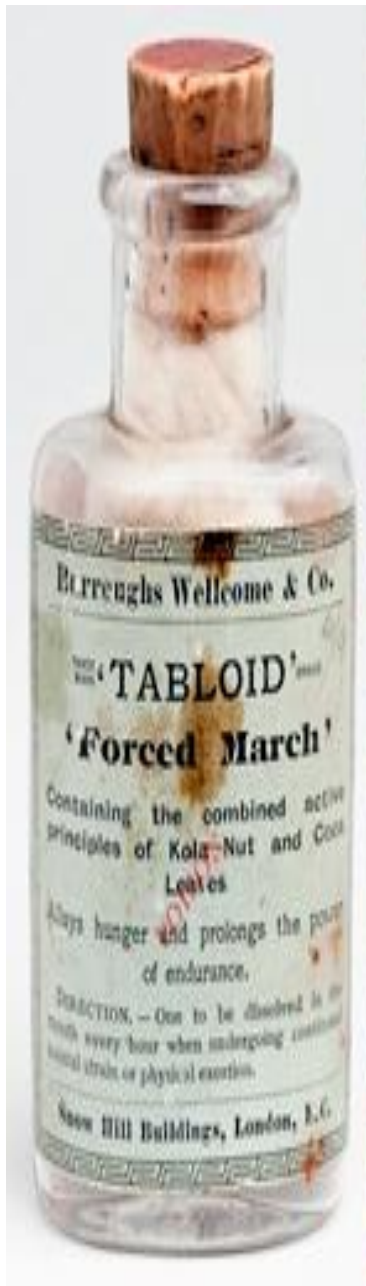

ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ

ΤΙ ΜΕΛΕΤΑ:

- Δεν αναζητά τους ατομικούς ή κοινωνικούς παράγοντες που προκαλούν το έγκλημα, αλλά ενδιαφέρεται για το **έγκλημα ως κοινωνική κατασκευή**. Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένα ζητήματα που την απασχολούν:
- Με ποια κριτήρια μια κοινωνία ποινικοποιεί και αποποινικοποιεί συγκεκριμένες συμπεριφορές;
- Πώς λειτουργεί το ποινικό και το σωφρονιστικό σύστημα; Πώς όλα αυτά ελέγχονται από την εκάστοτε εξουσία με τρόπο που να εξυπηρετεί τα συμφέροντά της;
- Ποιες συνέπειες έχει η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα για το ίδιο το άτομο που η κοινωνία θεωρεί εγκληματία;

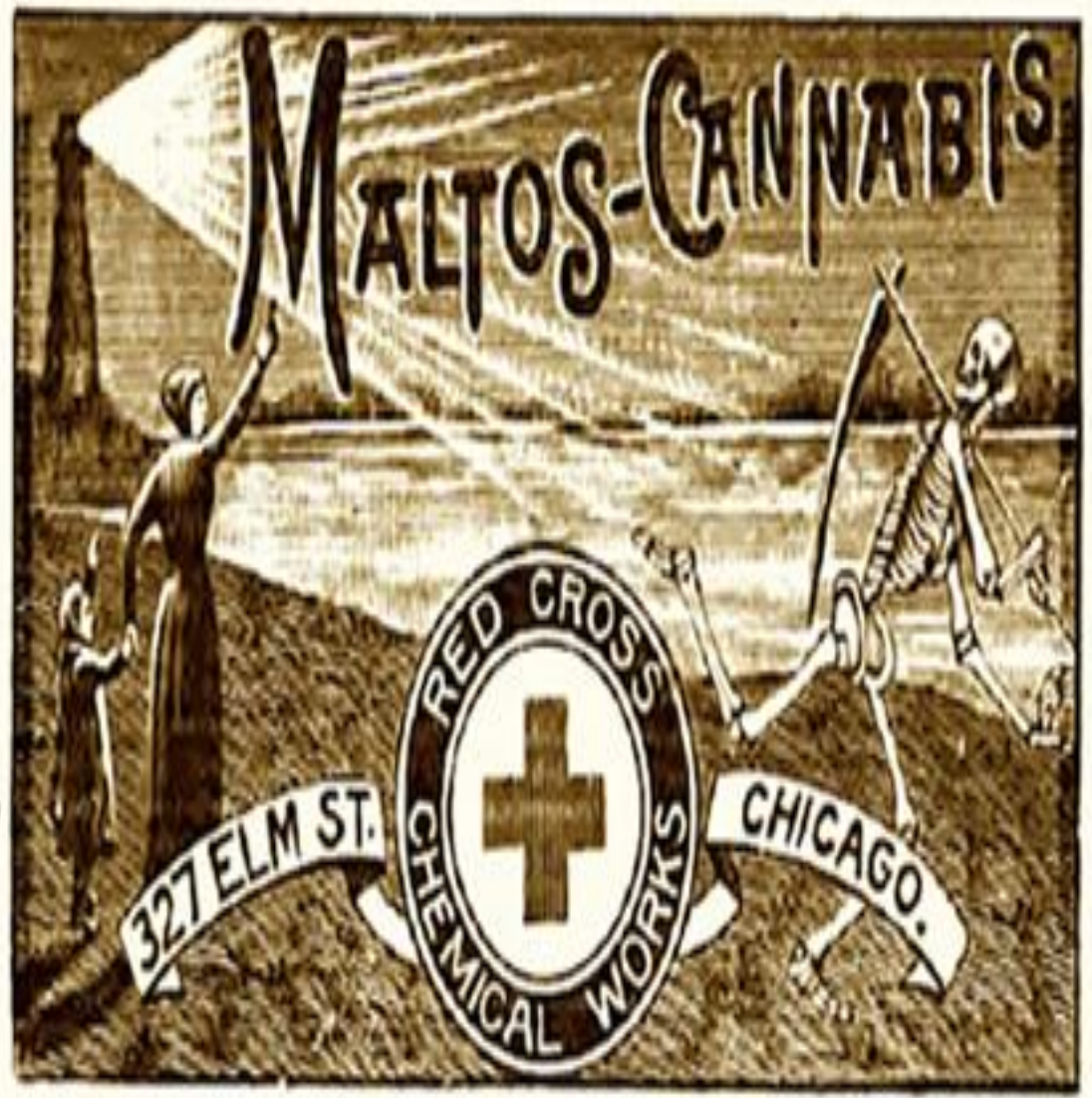

COCAINE TOOTHACHE DROPS

Instantaneous Cure!
PRICE 15 CENTS.
Prepared by the
LLOYD MANUFACTURING CO.
219 HUDSON AVE., ALBANY, N. Y.
For sale by all Druggists.
(Registered March 1885.) See other side.

**Consumption, Anemia, Dyspepsia,
Indigestion and Scrofula.**

FOR NERVOUS PERSONS, WEAK CHILDREN AND CONVALESCENTS.

This is no patent medicine, but a nourishing food remedy. Patented over the whole world. your druggist doesn't have it, tell him to get it from his wholesale house or write to the factory

Μιά 26χρονη συζούσε μέ 55χρονο «παππού» στήν Θεσσαλονίκη

★ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΕ ΤΟΝ 35ΧΡΟΝΟ ΑΝΤΡΑ ΤΗΣ ΤΟ
ΠΑΙΔΙ ΤΗΣ ★ ΠΑΤΕΡΑΣ ΔΥΟ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΟ ΕΡΑΣ Τ
ΕΠΕΙΣΟΔΙΑΚΗ ΣΥΛΛΗΨΗ ΕΠ' ΑΥΤΟΦΩΡ. ΣΤΗΝ ΘΗ ΔΑ

Έγκλημα του λευκού κολάρου

- Οι κοινωνιοκεντρικές θεωρίες για το έγκλημα που εξετάσαμε (υποκοουλτούρα, ευκαιριακές δομές, σχολή του Σικάγο κλπ) επικεντρώνονται στην εγκληματικότητα των κατώτερων τάξεων, θεωρώντας την απότοκο των δυσμενών συνθηκών της ζωής τους. (ληστείες, διάφορες μορφές άσκησης σωματικής βίας κλπ)
- Ωστόσο η εγκληματικότητα εμφανίζεται με άλλες μορφές και μεταξύ των ανώτερων στρωμάτων. Τα εγκλήματα των ανώτερων στρωμάτων σχετίζονται με το λεγόμενο οικονομικό έγκλημα (φοροδιαφυγή, διαφθορά, δωροληψίες, καταχρήσεις, απάτες, δόλιες πτωχεύσεις κλπ), παραβάσεις της εργατικής ή περιβαλλοντικής νομοθεσίας κλπ.
- Αυτά τα εγκλήματα ονομάζονται «εγκλήματα του λευκού κολάρου» (white collar crimes) Ενώ η εγκληματικότητα του «λευκού» είναι συνήθως εξίσου ή και περισσότερο βλαπτική για το κοινωνικό σύνολο με το έγκλημα του «μπλε κολάρου», η κοινωνία στιγματίζει το δεύτερο.

Διεθνείς στατιστικές έρευνες που έχουν κατά καιρούς διεξαχθεί, καταδεικνύουν ότι εκ των εγκληματιών λευκού περιλαιμίου, πιθανότητα να περάσουν το κατώφλι της φυλακής έχει μόνο το **36%**, ενώ το ίδιο ποσοστό στους εγκληματίες μπλε κολάρου ανέρχεται σε **53%** για εγκλήματα που δεν απαιτούν βία και **80%** για εγκλήματα που εμπεριέχουν βία. Η διαφορά καθίσταται ήδη εμφανής, πλην όμως η έρευνα δε σταματά εδώ. Η διαφορετική κρίση και αντιμετώπιση των εχόντων από τους μη έχοντες, φαίνεται και από το γεγονός ότι σύμφωνα με στατιστική έρευνα, μόνο το **5,4%** των εγκληματιών λευκού περιλαιμίου που συλλαμβάνονται καταλήγουν τελικά στη φυλακή, ενώ το υπόλοιπο **94,6%** χάνεται κάπου ανάμεσα στο ταξίδι της δικαστικής διαδικασίας και της μακράς διαδρομής του κρατικού μηχανισμού. Αλλά και στο στάδιο της γνωστοποίησης της εγκληματικής δράσης των δραστών του λευκού περιλαιμίου η στατιστική εικόνα στο ίδιο συμπέρασμα συνηγορεί. Στο σύνολο των κατηγορουμένων που προφυλακίζονται το 86,1% ανήκει στις λεγόμενες κατώτερες τάξεις και μόνο το 3% στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα (το υπόλοιπο στις μεσαίες τάξεις). Και στο σύνολο των καταδικασθέντων, βέβαια, η κατάσταση όχι μόνο δε διαφέρει, αλλά αντίθετα συνηγορεί σε όλα τα ως άνω. Συγκεκριμένα, από το σύνολο των καταδικασθέντων το 62,4% ανήκει στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα, το 14% στα μεσαία και μόνο το 9,9% στα ανώτερα.

Πώς εξελίσσεται η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Διάκριση ιδιωτικών και δημόσιων εγκλημάτων

- Τα εγκλήματα που η πρωτόγονη κοινωνία τιμωρούσε συνολικά (με τελετουργικό θάνατο, αποπομπή από την κοινότητα κλπ) ήταν τα λεγόμενα **δημόσια** (εκείνα που **έθιγαν τις θεμελιώδεις αξίες** της κοινωνίας- πχ ιεροσυλία, προδοσία, εγκατάλειψη μάχης).
- Για τα **ιδιωτικά** (που μπορεί να περιλάμβαναν και τον φόνο, αρκεί αυτός να μην θεωρείτο ιερόσυλος φόνος προσώπου ταμπού) λειτουργούσε η **ιδιωτική εκδίκηση (αυτοδικία)** ή ο **συμβιβασμός ανάμεσα σε θύματα και δράστες**.

Βασική διάκριση πρώτων εγκλημάτων

Ιδιωτικά

- Αφορούν διαφορές ατόμων
- Επιλύονται με αυτοδικία ή συμβιβασμό

Δημόσια

- Θίγουν τοτέμ και ταμπού της κοινωνίας
- Επισύρουν δημόσια, τελετουργική τιμωρία

Τα πρώτα εγκλήματα (δημόσιου χαρακτήρα)

- Ήταν πράξεις που προσέβαλαν τα τοτέμ και τα ταμπού της φυλής (φυλή = η πρώτη ένωση οικογενειών).
- Τοτέμ = τα ιερά και τα όσια (σύμβολα που αντιπροσωπεύουν τη φυλή και συμβολίζουν την ενότητά της. Τα τοτέμ υποτίθεται ότι έχουν μαγικές ιδιότητες.) Ταμπού = πρόσωπα ή αντικείμενα που δεν επιτρέπεται να τα πλησιάζεις έξω από ορισμένα όρια, είτε διότι είναι ιερά (πχ μάγος της φυλής, ιερέας, αρχηγός κλπ) είτε διότι θεωρούνται ακάθαρτα, μιαρά.

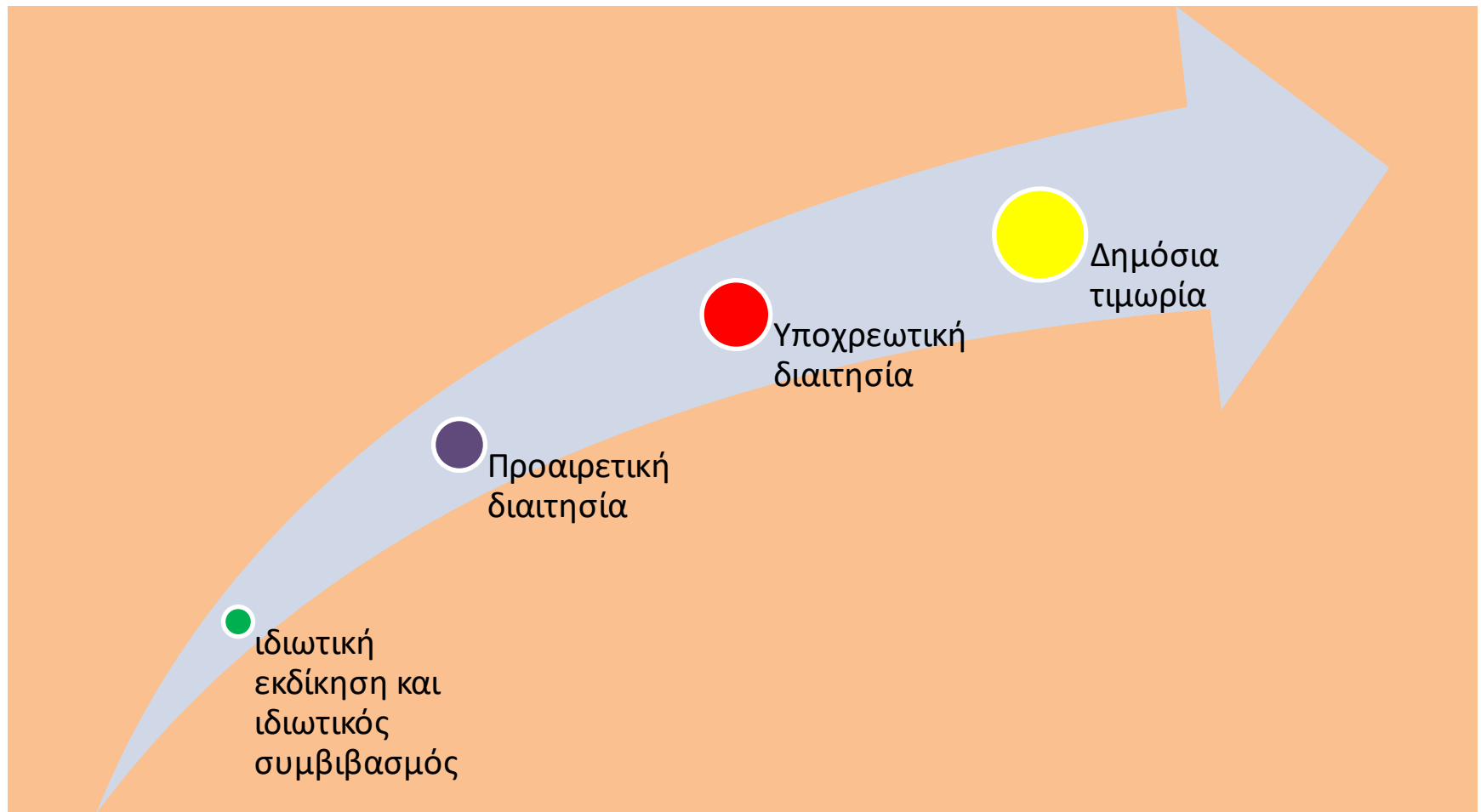
Οι πρώτες (δημόσιες) τιμωρίες

- Η **τιμωρία** για όποιον προσέβαλε τα τοτέμ και τα ταμπού ήταν **συλλογική και τελετουργική**. Στόχευε να γλιτώσει την υπόλοιπη ομάδα από την κατάρα που θα επέφερε η πράξη του παραβάτη αν έμενε ατιμώρητη.
- Σε μια κοινωνία με μαγικοθρησκευτική σκέψη, η τιμωρία του δράστη ήταν και αυτή ένα είδος μαγείας.

Από την ιδιωτική εκδίκηση στη δημόσια τιμωρία

- Είδαμε ότι, με εξαίρεση τα δημόσια εγκλήματα, τα υπόλοιπα υπάγονταν στη σφαίρα της αυτοδικίας.
- Όλες οι κοινωνίες πέρασαν από 4 στάδια αντιμετώπισης των ιδιωτικών εγκλημάτων: **ιδιωτική εκδίκηση, προαιρετική διαιτησία** (αν επιθυμούν τα εμπλεκόμενα μέρη συμβουλεύονται την κοινότητα, τους γεροντότερους, τον αρχηγό, τον μάγο κλπ), **υποχρεωτική διαιτησία, δημόσια τιμωρία.**

Η ενίσχυση του τιμωρητικού ρόλου της κοινωνίας

Ισχυροποίηση του Κράτους = δημόσια τιμωρία

- Όσο ισχυροποιείται η κεντρική εξουσία, τα περισσότερα εγκλήματα θεωρούνται δημόσια και τιμωρούνται δημόσια, από την κεντρική εξουσία. **Η αυτοδικία αρχίζει να θεωρείται παράνομη και ο ιδιωτικός συμβιβασμός επίσης.** Το κράτος απαιτεί η τιμωρία των εγκλημάτων να είναι δημόσια και να γίνεται από το ίδιο.
- Ισχυρά κράτη που κατέργησαν τον ιδιωτικό πόλεμο: η αρχαία Αθήνα, η ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Πριν τη φυλακή

- **Η φυλακή γεννιέται τον 18^ο αιώνα.** Μέχρι τότε υπήρχαν χώροι γνωστοί ως φυλακές, αλλά δεν χρησίμευαν ως χώροι έκτισης ποινής, όπως σήμερα, αλλά ως **χώροι φύλαξης υποδίκων**, μέχρι να δικαστούν και να εκτελεστεί η ποινή τους. Η ποινή ήταν σωματική (από απλή μαστίγωση, ακρωτηριασμό) ως τον βασανιστικό θάνατο. Ας θυμηθούμε πχ την γνωστή μας από τα θρησκευτικά σταύρωση των Ρωμαίων, ή τη ρίψη στα θηρία, σε αρένες όπως το Κολοσσαίο.
- Η ποινή εκτελείται δημόσια για παραδειγματισμό των υπολοίπων σε μια επίδειξη δύναμης της εξουσίας - θρησκευτικής και πολιτικής. (Ας μην ξεχνάμε ότι οι μαρτυρικότερες ποινές επιβάλλονταν σε αιρετικούς, βλάσφημους κλπ).

ΒΥΖΑΝΤΙΟ – η διαπόμπευση

- «Άτιμος πομπή»: ο διαπομπευόμενος κουρευόταν, πασπαλιζόταν με αιθάλη(κάπνα), ντυνόταν με κουρέλια ή έμενε εντελώς γυμνός και περιφερόταν στην πόλη ιππεύοντας ανάποδα σε ζώο (μουλάρι, καμήλα κλπ), αφού πρώτα είχε υποβληθεί σε σωματική ποινή ανάλογη του εγκλήματός του (μαστίγωση, αποκοπή του χεριού αν ήταν υπότροπος κλέφτης, ακόμη και τύφλωση). Στα χέρια του κρατούσε τα τεκμήρια του εγκλήματός του και κήρυκες με σάλπιγγες (βούκινα) και κουδούνια διαλαλούσαν τα αίτια της διαπόμπευσης. Το πλήθος ακολουθούσε και είχε δικαίωμα να τον βρῖσει, να τον εμπτύσει, να του ρίξει ακαθαρσίες κλπ.
- Εκφράσεις που διασώζονται από τότε: «Μαθεύτηκαν οι πομπές του!», «Έγινε βούκινο!», «Του κρέμασαν κουδούνια» «βγήκε ασπροπρόσωπος (δηλαδή αθωώθηκε και δεν του μουτζούρωσαν το πρόσωπο με αιθάλη)», «έγινε του κουτρούλη ο γάμος (κουτρούλης= κουρεμένος)», «τύφλες και μούντζες να χει!»

Διαπόμπευση

ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

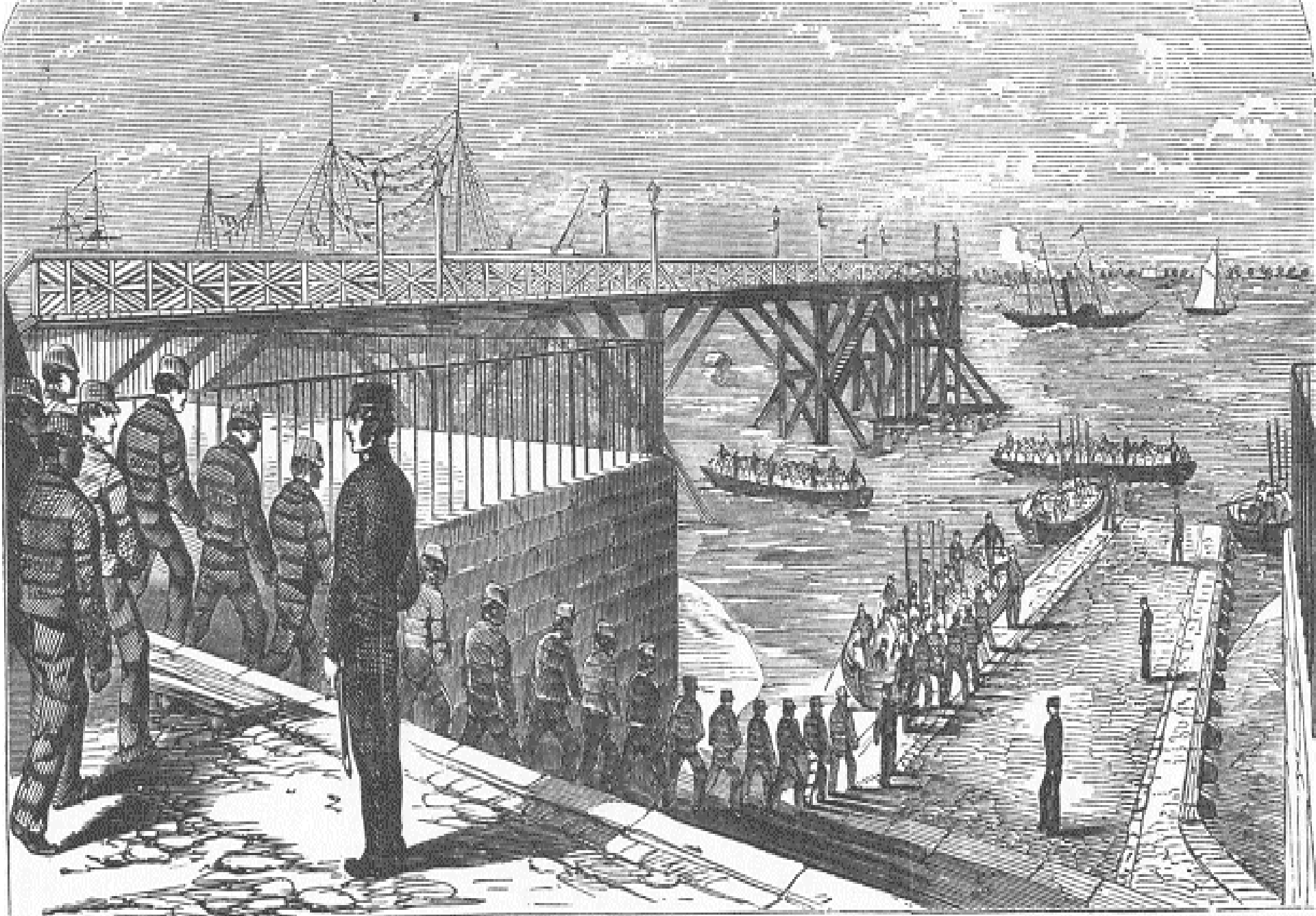

Διαπόμπευση

ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ: Η εφαρμογή του νόμου περί τεντιμποϊσμού, συνιστά αναβίωση της βυζαντινής διαπόμπευσης

Καταναγκαστική εργασία: ο πρόδρομος της φυλακής

- Στην αρχή της βιομηχανικής επανάστασης, η εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης των καταδίκων, θεωρείται πιο χρήσιμη από τη θανάτωσή τους.
- Κατάδικοι χρησιμοποιούνται σε κάθε είδους καταναγκαστικά έργα, εκτοπίζονται στην Αμερική και σε άλλες αποικίες, κωπηλατούν σε γαλέρες κλπ.

THE CONVICTS RETURNING TO THE HULKS FROM THEIR LABOUR IN THE ARSENAL.

Διαφωτισμός και φυλακή

- Ο Διαφωτισμός ζητά να ανεξαρτητοποιηθεί το Δίκαιο από τη Θρησκεία.
- Ζητά ακόμη να υπάρξει ανθρωπιστική μεταχείριση του εγκληματία.
- Ζητά εξορθολογισμό των ποινών. Η ποινή δηλαδή να είναι τέτοια που α) να προκύπτει ύστερα από λογικό υπολογισμό της βλάβης που προκαλεί ένα έγκλημα στην κοινωνία β) να μεγιστοποιεί τα οφέλη για την κοινωνία.
- Ο εγκληματίας γεννήθηκε ελεύθερος όπως όλοι οι άνθρωποι, αλλά έκανε κακή χρήση της ελευθερίας του, περιορίζοντας την ελευθερία των άλλων ανθρώπων. Γιαυτό και η φυλάκιση του στερεί την ελευθερία αυτή.

Χαρακτηριστικά φυλακής

- Το σώμα δεν βασανίζεται.
- Το σώμα εγκλείεται και παρακολουθείται.
- Το σώμα στερείται την ιδιωτικότητά του.
- Στο σώμα ελέγχεται και συμμορφώνεται.
- Επιχειρείται αναμόρφωση και σωφρονισμός της ψυχής.
- Δημιουργήθηκαν διάφορα είδη φυλακής: απομονωτικές φυλακές (όπου οι κρατούμενοι, είτε δεν έρχονταν σε καμία επαφή μεταξύ τους, ζούσαν σε ατομικά κελιά, κινούνταν στον χώρο με μάσκες κλπ, είτε δούλευαν μαζί, αλλά σε καθεστώς σιωπής/ πανοπτικές φυλακές, όπου ο κρατούμενος παρακολουθείται 24 ώρες το 24ωρο κλπ .

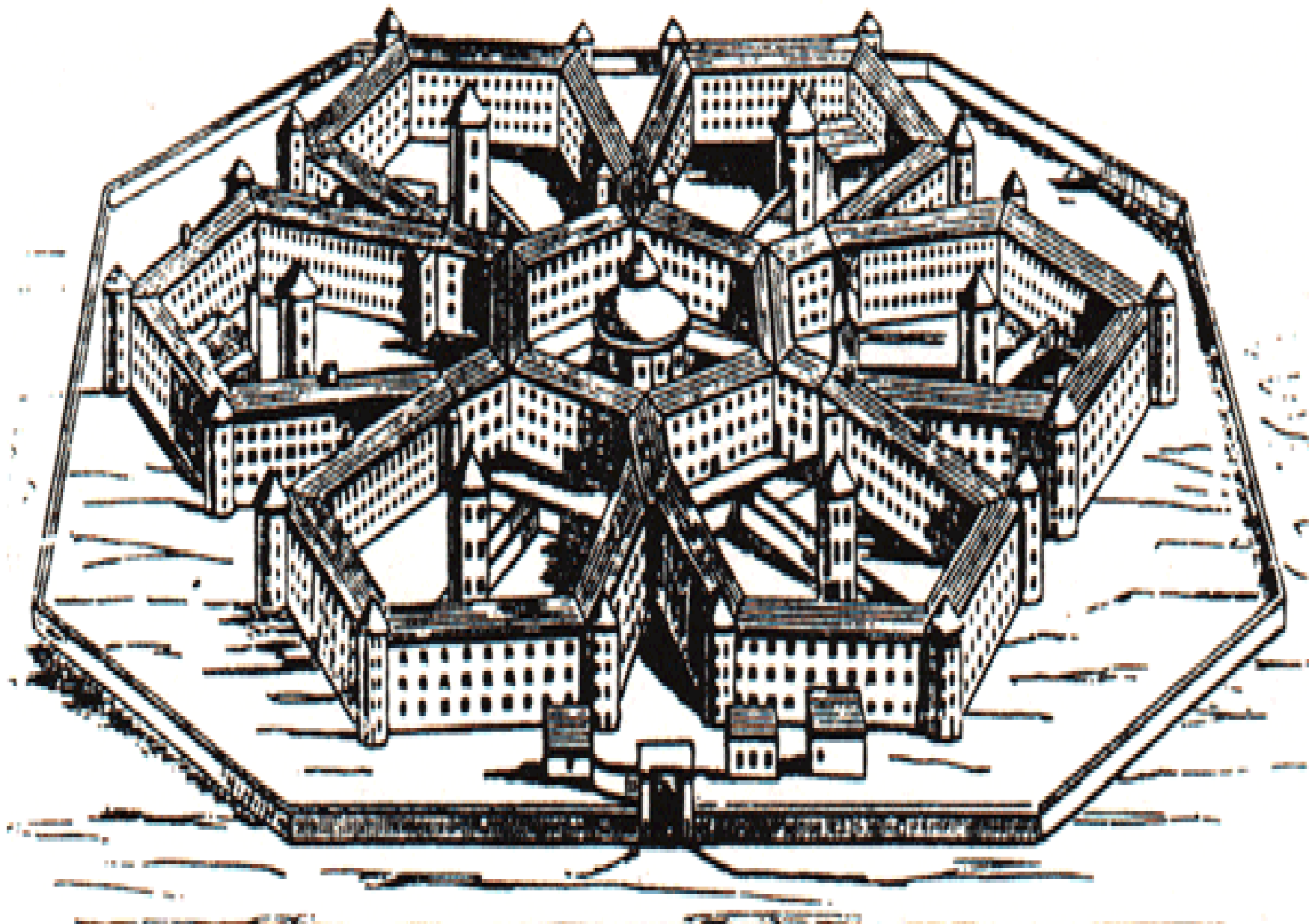

Το Πανοπτικό του Μπένθαμ

Η [εξουσία](#) πρέπει να είναι ορατή και ανεξέλεγκτη. Μέσα στο *Πανοπτικό* ο κρατούμενος αισθάνεται ότι επιτηρείται ακόμη και τις στιγμές που αυτό δεν συμβαίνει και καταλήγει να επιτηρεί τον εαυτό του, να συμπεριφέρεται ως επιτηρούμενος.

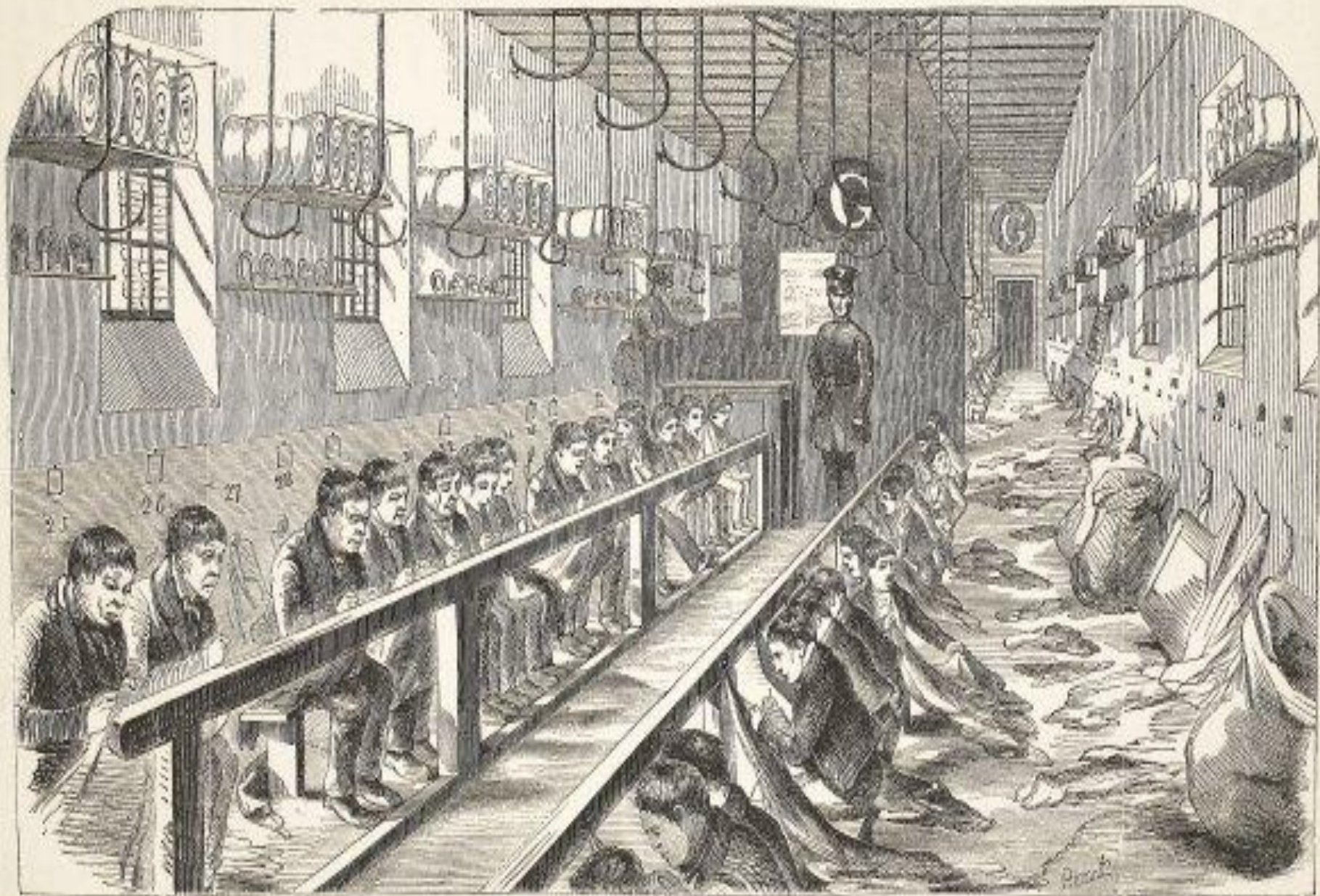
File Presi

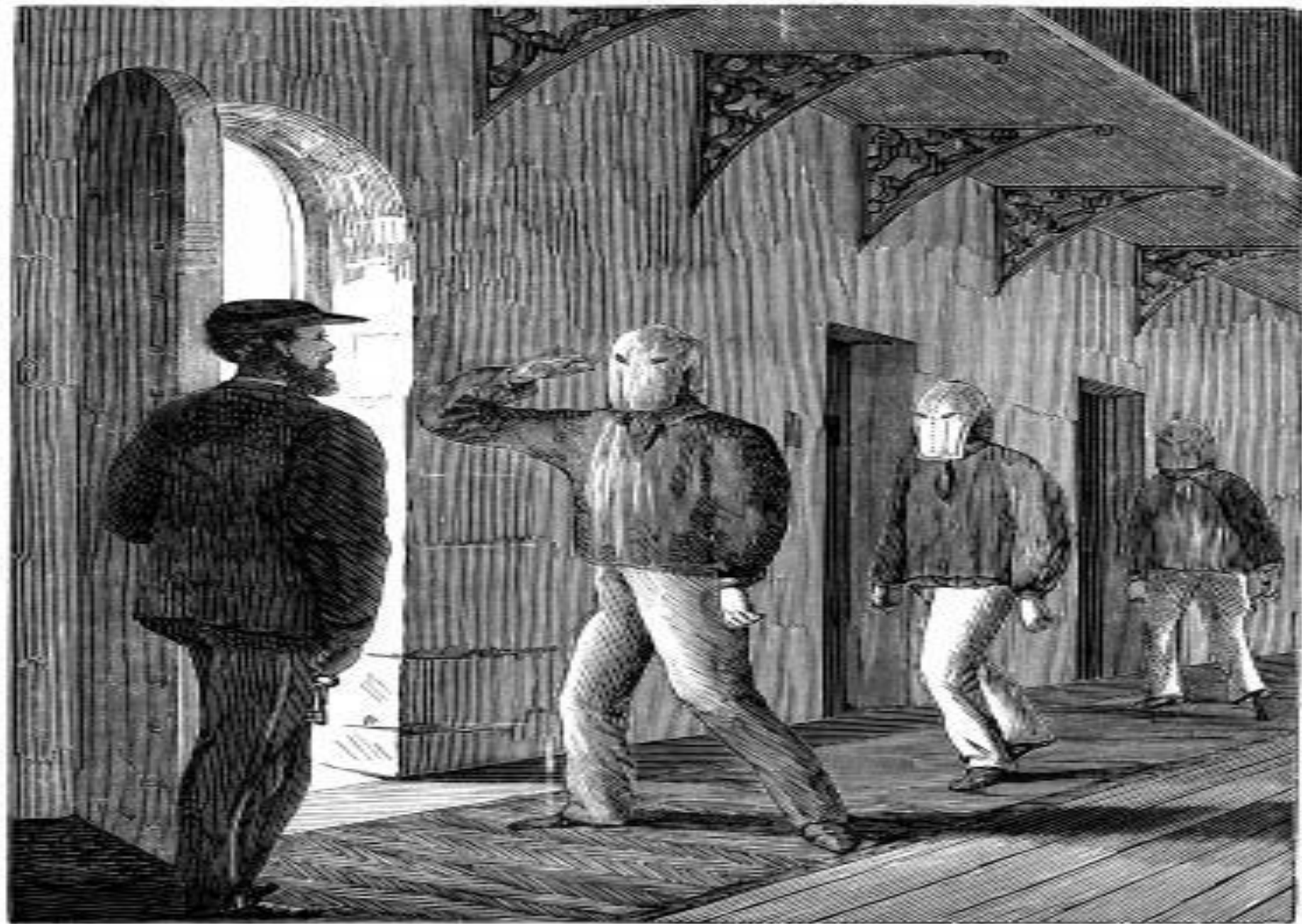

Εμποδίζουν τους κρατούμενους να δημιουργούν υποκουλτούρες της φυλακής και να ανταλλάσσουν εγκληματικές έξεις με το να απαγορεύουν τη συναναστροφή μεταξύ τους

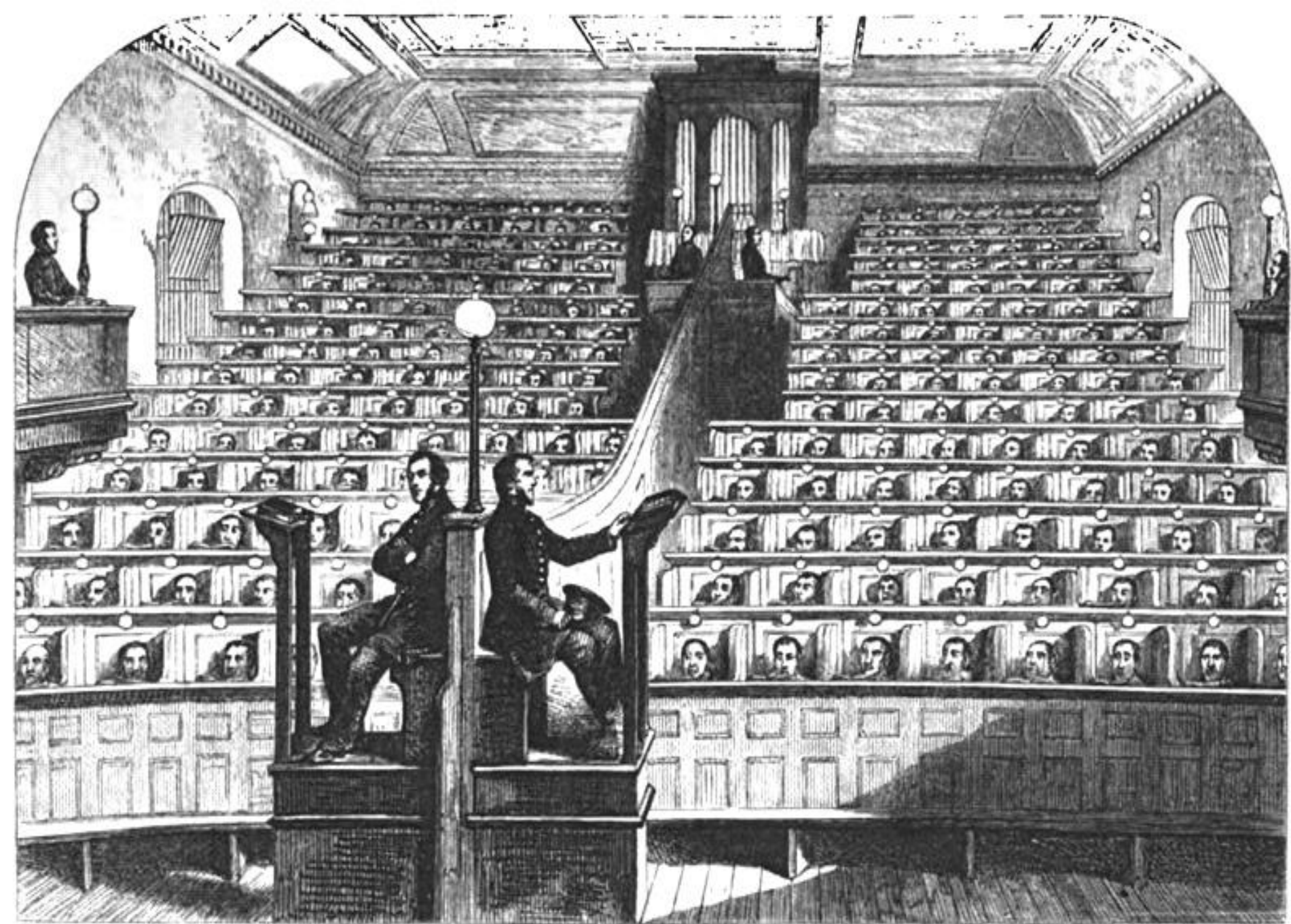
**ΦΥΛΑΚΕΣ ΣΙΩΠΗΤΗΡΙΑ ΚΑΙ
ΑΠΟΜΟΝΩΤΙΚΕΣ**

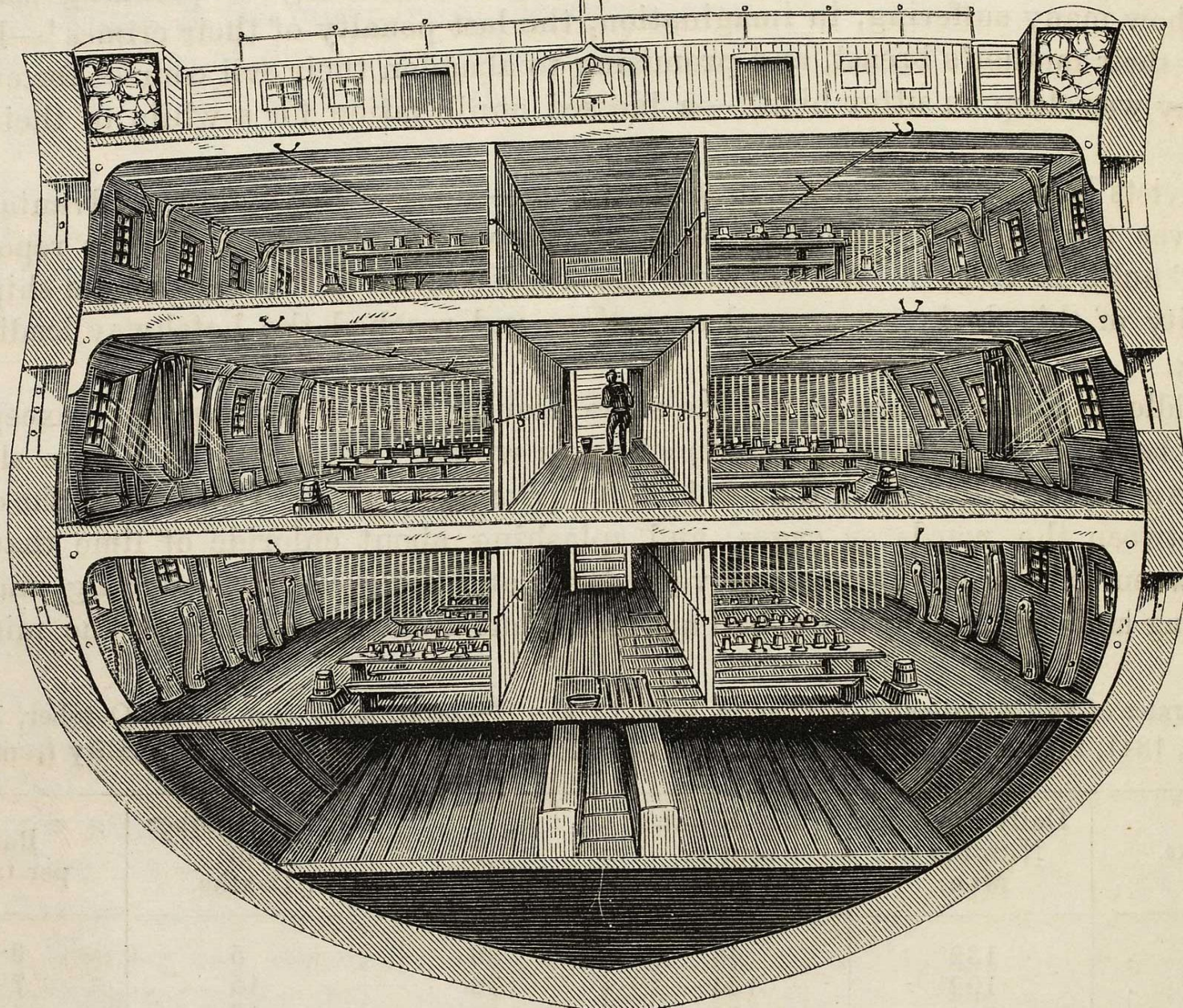
THE WORKSHOP UNDER THE "SILENT SYSTEM" AT MILLBANK PRISON.

THE PENAL ESTABLISHMENT AT PENTRIDGE.—THE SILENT SYSTEM.—SEE PAGE 6.

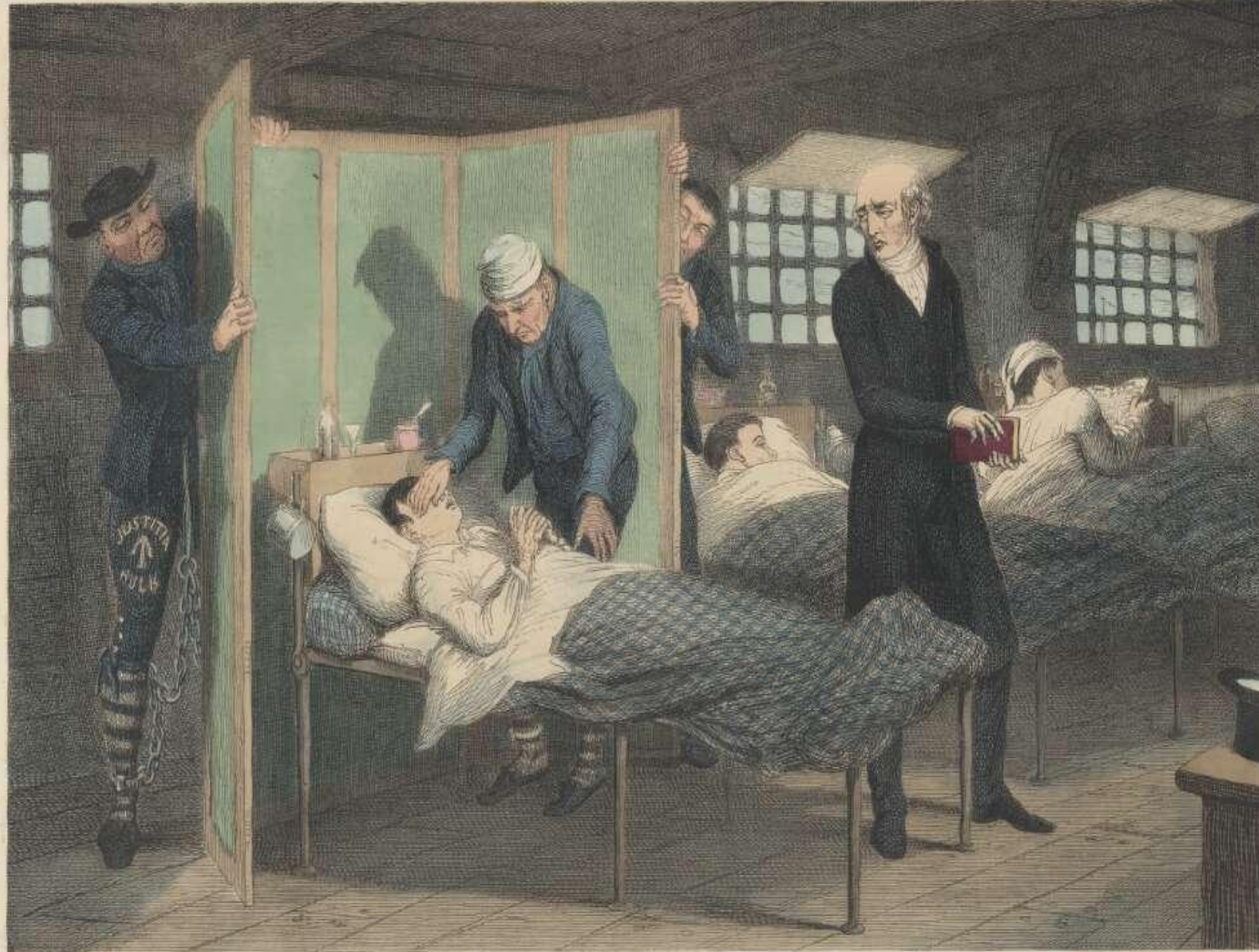

THE CHAPEL, ON THE "SEPARATE SYSTEM," IN PENTONVILLE PRISON, DURING DIVINE SERVICE.

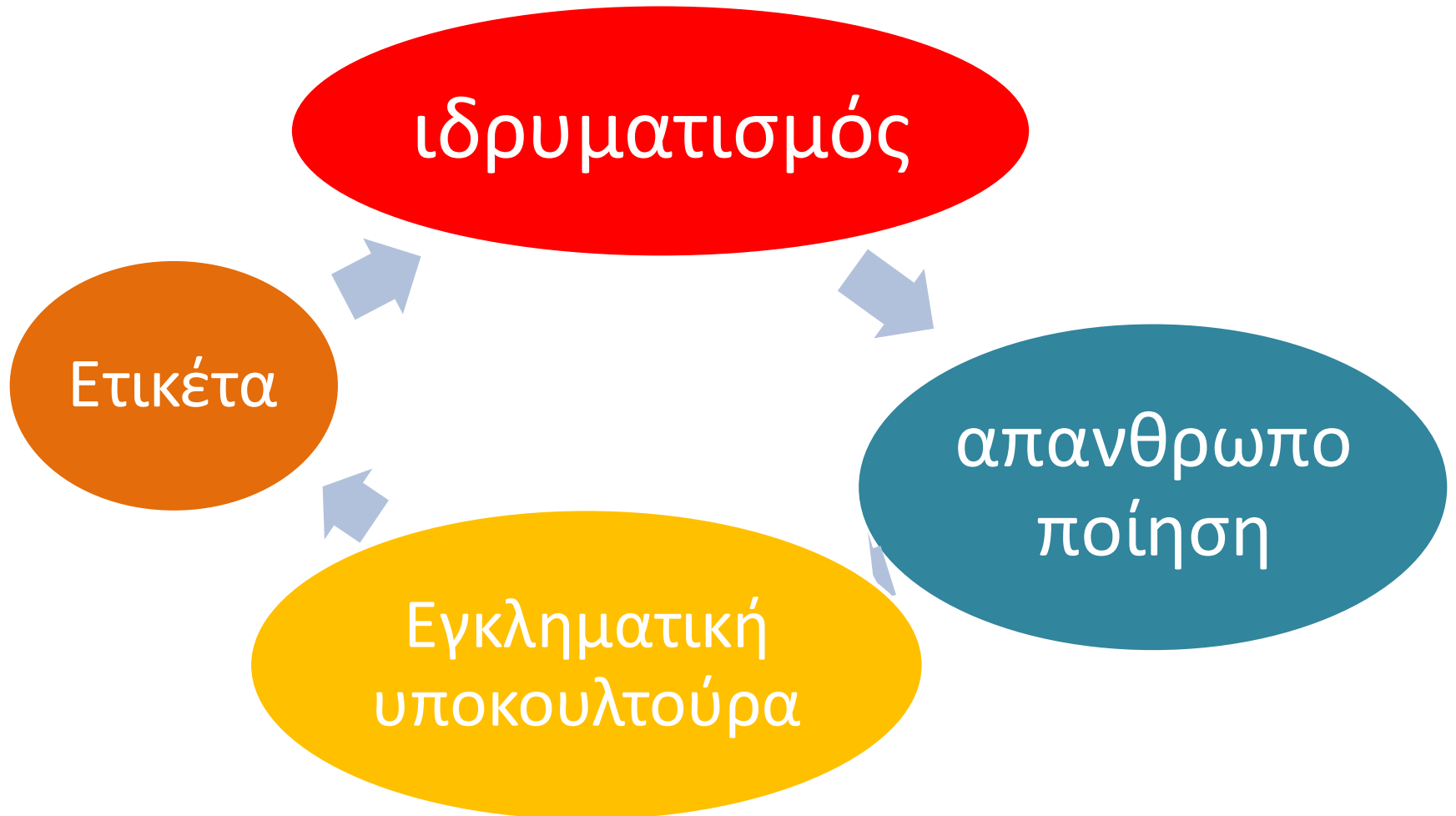
THE HULKS – πλοία – φυλακές στη Βικτωριανή Αγγλία

Συνέπειες του εγκλεισμού

Δηλαδή;

- **Ο ιδρυματισμός**: ιδρυματισμός στην ψυχολογία σημαίνει το σύνολο των συμπτωμάτων που εμφανίζει ένα άτομο που εγκλείεται για μεγάλο διάστημα σε ιδρύματα (ψυχιατρεία, ορφανοτροφεία, φυλακές κλπ). Στην προσπάθειά του να προσαρμοστεί σε ένα σκληρό περιβάλλον, το άτομο συνηθίζει σε αυτό το περιβάλλον σε βαθμό που δεν μπορεί να ζήσει σε κανένα άλλο, διότι δεν γνωρίζει πλέον πώς να χρησιμοποιήσει την ελευθερία και την δράση κατ' επιλογή.
- **Η απανθρωποποίηση**: το άτομο που ζει κάτω από συνθήκες που του στερούν την ταυτότητά του (πχ αντί για ονοματεπώνυμο οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι απευθύνονται στους κρατούμενους με ένα νούμερο), χάνει τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά του. Κύρια χαρακτηριστικά της απανθρωποποίησης είναι η απάθεια και η διανοητική κενότητα.
- **Η ετικέτα**: το άτομο που στιγματίζεται ως εγκληματίας, αποδέχεται σταδιακά αυτή την ταυτότητα και συμπεριφέρεται με τρόπο που την επαληθεύει.
- **Η υιοθέτηση της εγκληματικής υποκοουλτούρας**: ο κρατούμενος έχει ανάγκη να αισθανθεί ότι ανήκει κάπου. Έτσι αποδέχεται εντός (και αργότερα εκτός φυλακής) τους κανόνες και τις αξίες ομάδων που απορρίπτουν την κοινωνία και τις αξίες της.

